

مطالعه تطبیقی چارچوب‌بندی بصری زلزله ترکیه - سوریه در خبرگزاری‌های ایسنا و فارس در سال ۱۴۰۲

سید رضا نقیب السادات^۱، سعید مرادی^۲، سعد مجاهد^۳

دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۲۵، پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۰۱

DOI: 10.22034/RCC.2024.2012665.1080

چکیده

انگاره‌های ذهنی مخاطبان از واقعیت‌های بیرونی متأثر از چارچوبی است که رسانه‌ها برای ارائه اخبار اتخاذ می‌کنند. با توجه به اینکه چارچوب‌ها می‌توانند معنای اجتماعی جدیدی از یک رویداد بسازند، مطالعه نحوه چارچوب‌بندی بصری اخبار می‌تواند به فهم صحیح‌تری از اینکه رسانه‌ها در پی ارائه چه دیدگاهی در مورد واقعیت هستند کمک کند. هدف اصلی این مقاله بررسی چارچوب‌بندی بصری زلزله ترکیه-سوریه در خبرگزاری‌های «ایسنا» و «فارس» است. برای تجزیه و تحلیل تصاویر منتشر شده در این دو خبرگزاری از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شده است. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده در چارچوب‌بندی زلزله ترکیه در خبرگزاری فارس و ایسنا سه مضمون اصلی وجود دارند که شامل خسارت به محیط، قربانیان و امداد و نجات هستند. هر دو خبرگزاری به این سه مضمون پرداخته‌اند با وجود این خبرگزاری‌های مذکور در نحوه چارچوب‌بندی اخبار تفاوت‌هایی با یکدیگر دارند. خبرگزاری ایسنا به دو مضمون تخریب ساختمان‌ها برای تأکید بر ناکارآمدی مدیریت شهری در ترکیه و وضعیت قربانیان برای نشان دادن عدم مدیریت صحیح بحران پرداخته است. در خبرگزاری فارس جنبه تبلیغاتی و اقناعی برجسته است و به کمک‌رسانی نیروهای امدادی کشور ایران در ترکیه تأکید شده است. بنابراین، رسانه‌ها در چارچوب‌بندی بصری واقعیت‌های بیرونی عملکردی بی‌طرف ندارند و ابعادی از واقعیت را که با ایدئولوژی مالکان رسانه‌ها هماهنگ هستند بازنمایی می‌کنند.

واژگان کلیدی: چارچوب‌بندی بصری، زلزله ترکیه-سوریه، ایدئولوژی، ایسنا، فارس

۱. استاد تمام گروه روابط عمومی و مدیرگروه روابط عمومی دانشکده علوم ارتباطات دانشگاه علامه طباطبایی

تهران، ایران (نویسنده مسئول).

Email: Naghibsadat@atu.ac.ir

0000-0002-5645-1914

۲. کارشناس ارشد علوم ارتباطات، دانشکده علوم ارتباطات دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.

Email: moradi9797@gmail.com

۳. کارشناس ارشد علوم ارتباطات، دانشکده علوم ارتباطات دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.

Email: sadmojahed25@gmail.com

مقدمه و بیان مسئله

خبرگزاری‌های ایسنا و فارس به درک بهتر نقش رسانه‌ها در شکل‌دهی به افکار عمومی از این رویداد کمک می‌کند. با تحلیل تفاوت‌ها و شباهت‌ها در چارچوب‌بندی بصری این دو خبرگزاری، می‌توان نقش و تأثیر آنها در شکل‌گیری نگرش جامعه و درک عمومی را بررسی کرد. این پژوهش علاوه بر ارائه نتایج مربوط به زلزله ترکیه - سوریه، می‌تواند به بهبود فرآیندهای ارتباطی و اطلاع‌رسانی در مواجهه با رویدادهای بحرانی در آینده نیز کمک کند.

سؤالات پژوهش:

— چارچوب‌بندی بصری زلزله ترکیه - سوریه در خبرگزاری‌های ایسنا و فارس در سال ۱۴۰۲ به چه صورتی است؟

— چه تفاوت‌ها و شباهت‌هایی در چارچوب‌بندی بصری زلزله ترکیه - سوریه در خبرگزاری‌های ایسنا و فارس وجود دارند؟

پیشینه پژوهش

اغلب پژوهش‌های مربوط به چارچوب‌بندی از نظر متنی به مطالعه آن پرداخته‌اند و نقش تصاویر در این زمینه مورد غفلت قرار گرفته است و تنها پژوهش‌های اندکی به مسئله تصاویر در چارچوب‌بندی اخبار مربوط به بلایای طبیعی پرداخته‌اند (قنبری و همکاران، ۱۳۹۹). در زمینه چارچوب‌بندی و چارچوب‌بندی بصری بلایای طبیعی پژوهش‌های گسترده‌ای صورت گرفته‌اند که از آن جمله می‌توان به پژوهش‌های رحمانیان و افخمی (۱۴۰۰)، سعیدی (۱۳۹۹)، قنبری و دیگران (۱۳۹۹)، خواجه‌نیاں و دیگران (۱۳۹۸)، شمس و دیگران (۱۳۹۸)، سلدانا (۲۰۲۲)، بانرجی (۲۰۱۸)، داکال (۲۰۱۸)، ژرانگ و هلمولر (۲۰۱۷)، ژانگ (۲۰۱۵)، علی و محمود (۲۰۱۳)، گرین‌وود و جنکیز (۲۰۱۳)، هوستون و همکاران (۲۰۱۲)، داوونی و دیگران (۲۰۱۱)، سویتاک (۲۰۱۰) اشاره کرد. در ادامه به اختصار به یافته‌های تعدادی از این پژوهش‌ها که بیشترین قرابت را از نظر موضوعی با پژوهش حاضر دارند اشاره می‌شود.

یافته‌های پژوهش قنبری و دیگران (۱۳۹۹) در زمینه چارچوب‌بندی بصری خبرگزاری‌های ایران از زلزله کرمانشاه بیانگر این است که چارچوب‌بندی بصری خبرگزاری‌های

بحران‌های طبیعی مانند زلزله، سیل، گردباد و بهمن از اصلی‌ترین عواملی هستند که می‌توانند نظم جامعه را مختل کنند و شرایطی را ایجاد کنند که نیاز به اقدام فوری وجود داشته باشد. تهدید قابل توجه، غیر قابل پیش‌بینی بودن و فوری بودن از ویژگی‌های اصلی بحران‌ها هستند (منتظر قائم و محمدی نوسودی، ۱۴۰۰). در این شرایط نقشی که رسانه‌ها در چارچوب‌بندی شرایط بحرانی بر عهده دارند حائز اهمیت است، زیرا می‌توانند انگاره‌های متفاوتی را برای مخاطبان خلق کنند (خواجه‌نیاں و همکاران، ۱۳۹۷؛ کاستلز، ۱۳۸۰). چارچوب‌هایی که رسانه‌ها در آن‌ها مشغول به فعالیت هستند می‌توانند متأثر از علایق روزنامه‌نگاران، روال‌های سازمانی و یا منابع بیرونی تأثیرگذار بر رسانه‌ها باشند (شفلد، ۱۹۹۹). این چارچوب‌ها می‌توانند معنای اجتماعی جدیدی از یک رویداد بسازند (قنبری و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۰۰). با توجه به اینکه در عصر کنونی تصاویر و امر دیداری اهمیت بسیاری در برساخت زندگی اجتماعی پیدا کرده است (رز، ۱۳۹۸)، مطالعه نحوه چارچوب‌بندی بصری اخبار می‌تواند به فهم صحیح‌تری از اینکه رسانه‌ها در پی ارائه چه دیدگاهی در مورد واقعیت هستند کمک کند. بنابراین، رسانه‌ها همچون آینه برای انعکاس واقعیت عمل نمی‌کنند، بلکه برساخت اجتماعی واقعیت تأثیر می‌گذارند (مهدی زاده، ۱۳۸۷: ۹).

در ۱۷ بهمن ۱۴۰۱ در ساعت چهار و هفده دقیقه به وقت ترکیه زلزله‌ای سهمگین به بزرگی $8/7$ ریشتر مرکز و جنوب ترکیه و شمال و غرب سوریه را به مدت ۷۵ ثانیه لرزاند. این زلزله خسارات گسترده‌ای به همراه داشت. تا ۴ اسفندماه قربانیان این فاجعه به ۵۰ هزار و ۲۴۰ کشته و ۱۲۲ هزار و ۵۰۰ زخمی رسیده‌اند. زلزله ۲۰۲۳ ترکیه - سوریه؛ قوی‌ترین زمین‌لرزه در عصر معاصر در این منطقه، بعد از زمین‌لرزه ۱۹۳۹ ارزنجان رتبه‌بندی شده است. این زلزله پس از زلزله ۱۶۶۸ آناتولی شمالی، شدیدترین زمین‌لرزه تاریخ ترکیه به شمار می‌رود. بسیاری از مردم در سراسر جهان اخبار مربوط به این فاجعه را از رسانه‌های رسمی و همچنین رسانه‌های اجتماعی پیگیری کردند. هدف اصلی این پژوهش، مطالعه تطبیقی چارچوب‌بندی بصری زلزله ترکیه - سوریه در خبرگزاری‌های ایسنا و فارس در سال ۱۴۰۲ است. بررسی چارچوب‌بندی بصری زلزله ترکیه - سوریه در

و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۰۳). چارچوب‌بندی را نخستین بار در حوزه ارتباطات گیتلین (۱۹۷۷) و تاچمن (۱۹۷۸) برای چگونگی بسته‌بندی و ارائه کارآمد اخبار به کار گرفتند. اتمن (۱۹۹۳) چارچوب‌بندی در ارتباطات را به معنای انتخاب برخی جنبه‌های واقعیت درک شده و برجسته کردن آن‌ها در یک زمینه ارتباطی دانسته است. به عبارتی، در چارچوب‌سازی رسانه‌ها از یک ایده یا خط فرمان مرکزی سازمان دهنده برای ایجاد معنا بین جریانی از رویدادها استفاده می‌کنند. چارچوب‌ها به تعیین موضوع بحث و ماهیت موضوع می‌پردازند (کولینا و همکاران، ۱۳۹۳: ۹۲). رسانه‌ها در نقش خبری آینه انعکاس رویدادها و واقعیت دنیای اجتماعی و سیاسی نیستند، بلکه برعکس، آفریننده واقعیت‌های اجتماعی و سیاسی هستند و به برداشت افراد از دنیای اطرافشان هستی می‌بخشند. آن‌ها در تهیه خبر، علاوه بر انتخاب داده‌ها، آن‌ها را بر اساس فرمول‌ها و قالب‌های جاافتاده به هم ربط می‌دهند و معنی‌دار می‌سازند. لذا، این رویداد نیست که قالب را تعیین می‌کند، بلکه این قالب است که داده‌ها را برمی‌گزیند و روابط آن‌ها را شکل می‌بخشد. فرآیند گردآوری، گزینش و انتشار اخبار، فرآیندی عینی و بی‌طرفانه نیست، بلکه آمیخته به ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی، سیاسی و اجتماعی است (مهدی زاده، ۱۳۹۱: ۱۸-۱۹). چارچوب‌ها سازمان دهنده‌ای هستند که به ارتباط گران و مردم کمک می‌کنند که مسائل و وقایع را درک کنند و آن‌ها را معنی‌دار سازند (هانگین، ۱۳۹۳: ۱۷۰). مطالعات متعددی نشان داده‌اند چارچوب‌ها تأثیرات واضحی بر ادراک ما دارند؛ به ویژه زمانی که در مورد یک مسئله ترجیح مشخصی نداشته باشیم یا زمانی که چارچوب‌ها دیدگاه‌های ما را تأیید کنند (یوهانسن، ۲۰۱۵: ۱۷).

چارچوب اخبار را می‌توان با توجه به وجود یا عدم وجود کلیدواژه‌ای خاص، عبارت‌های کلیدی، انگاره‌های قالبی و تصویرهایی که به لحاظ درون‌مایه باعث تقویت دسته خاصی از حقایق می‌شوند، مورد بررسی قرار داد و شناسایی کرد (اتمن، ۱۹۹۳: ۵۱-۵۸). چارچوب‌بندی بصری نوعی از چارچوب‌بندی خبری است که در ذیل چارچوب‌بندی غیرکلامی طبقه‌بندی می‌شود. دلیل اهمیت تصاویر این است که با توجه به قابلیت ثبت مکانیکی واقعیت توسط دوربین که دارند بیشتر از سایر اشکال ارتباطات نزدیک

مورد مطالعه، به سه مرحله شروع بحران، اوج بحران و سکون و آرامش پس از بحران قابل تقسیم‌بندی می‌شود. بر طبق نتایج این پژوهش خبرگزاری‌های کشور سعی کرده‌اند در چارچوب‌بندی خود، جنبه انسانی پدیده را پررنگ کنند و به چارچوب‌بندی فرهنگی نیز به عنوان چارچوبی نوین توجه داشته باشند. همچنین، در پژوهش سعیدی (۱۳۹۹) الگوی مطلوب پوشش خبری صداوسیما جمهوری اسلامی در بحران‌های طبیعی مورد بررسی قرار گرفته است. بر اساس نتایج این پژوهش سه مضمون اصلی شناسایی شده‌اند که شامل نامطلوب بودن و آسیب‌های پوشش خبری رسانه ملی در شرایط بحران، مطلوب بودن پوشش خبری در رسانه فعلی و لزوم دستیابی به الگوی مطلوب پوشش خبری هستند.

پژوهش بانرجی (۲۰۱۸) به بررسی چارچوب‌بندی بصری سه زمین‌لرزه بزرگ در «نیویورک‌تایمز» و «یواس‌ای‌تودی» پرداخته است که بر اساس یافته‌های این پژوهش چارچوب‌بندی بصری این رسانه‌ها از حوادث گفته شده شامل تصویربرداری بازماندگان، عملیات نجات/ تسهیل امداد در حال پیشرفت، تخریب یا آسیب به زیرساخت و تصویر قربانی هستند. همچنین، نتایج پژوهش علی و محمود (۲۰۱۳) در زمینه چارچوب‌بندی رسانه‌ها از سیل ۲۰۱۰ پاکستان بیانگر این است که رسانه‌ها چارچوب‌بندی بصری از این پدیده بحرانی را، بر اساس چارچوب‌های عام علایق انسانی، اقتصادی و سیاسی استوار ساخته‌اند. یافته‌های پژوهش داوونی و همکاران (۲۰۱۱) نیز در زمینه چارچوب‌بندی تصویری سونامی ژاپن در رسانه‌های آنلاین ایالات متحده، بریتانیا و چین نشان می‌دهد که روز اول فاجعه بیشترین پوشش خبری را داشته و نزدیکی جغرافیایی در پوشش خبری و نحوه چارچوب‌بندی رسانه‌ها تأثیرگذار است.

چارچوب نظری تحقیق

نظریه چارچوب‌بندی

چارچوب یک ایده سازمان‌دهی کننده محوری یا یک خط داستانی است که مجموعه‌ای از رخدادها در حال وقوع را معنادار می‌کند (گامسون و مودیلیانی، ۱۹۹۴). به عقیده جامعه‌شناس معروف اروین گافمن (۱۹۷۴) چارچوب، طرحی تفسیری است که ما برای سازمان‌دهی و دسته‌بندی تجربه زندگی خود از آن استفاده می‌کنیم (قنبری

جدول ۱. نوع، وابستگی و نمایندگی دو خبرگزاری ایسنا و فارس (دیندار فرکوش و صمیمی، ۱۳۸۹: ۵۴).

نام خبرگزاری	سال تأسیس	نوع	وابستگی	حوزه فعالیت	نمایندگی	چند زبان
خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا، www.isna.ir)	۱۳۷۸	غیر دولتی	جهاد دانشگاهی	عمومی	۳۲ دفتر داخلی	فارسی، انگلیسی، عربی
خبرگزاری فارس (www.farsnews.ir)	۱۳۸۱	غیر دولتی	مستقل	عمومی	۸ استان، ۱۰ خارجی	انگلیسی، عربی، ترکی

به واقعیت هستند. عکس‌ها در مقایسه با متون کمتر دچار تحریف واقعیت می‌شوند و بار معنایی بیشتری دارند (گرینوود و تامسون، ۲۰۲۰؛ رودریگز و دیمیترووا، ۲۰۱۱؛ مساریس و آبراهام، ۲۰۰۱). در مقایسه تعیین چارچوب در متون نوشتاری و گفتاری، باید گفت انگاره‌های بصری باعث می‌شوند چارچوب‌بندی بصری از ابزارهای بسیار مؤثری برای تعیین چارچوب و تأکید بر پیام‌های ایدئولوژیک برخوردار باشند (قنبری و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۰۶).

تفاوت‌های دو خبرگزاری ایسنا و فارس

ما در این مطالعه به بررسی چارچوب‌بندی بصری رخداد زلزله ترکیه - سوریه در دو خبرگزاری فارس و ایسنا خواهیم پرداخت، اما قبل از آن لازم است به برخی از تفاوت‌های برجسته این دو خبرگزاری اشاره‌ای داشته باشیم. در «جدول ۱» تفاوت‌های دو خبرگزاری مذکور از نظر نوع، وابستگی، حوزه فعالیت، نمایندگی و زبان بررسی شده‌اند.

روش تحقیق

در این مقاله به‌منظور بررسی چارچوب‌بندی بصری زلزله ترکیه-سوریه در خبرگزاری‌های فارس و ایسنا از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شده است. تحلیل محتوای کیفی یک روش تحقیقاتی است که برای درک عمیق و تفسیر مفاهیم و الگوها برای تحلیل داده‌های کیفی مانند مصاحبه‌ها، متون، یادداشت‌ها و تصاویر استفاده می‌شود. خبرگزاری‌های ایسنا و فارس به دلیل اهمیت و تأثیرگذاری در فضای رسانه‌ای فارسی‌زبان به عنوان محور تحلیل انتخاب شده‌اند. داده‌های اصلی که برای تحلیل انتخاب شده‌اند شامل همه گزارش‌های تصویری هستند که خبرگزاری‌های ایسنا و فارس در وبسایت‌هایشان منتشر کرده‌اند. واحد تحلیل در این پژوهش همه تصاویری است که در خبرگزاری‌های فارس و ایسنا در ارتباط با زلزله ترکیه-سوریه منتشر شده‌اند. مفروض تحلیل محتوای کیفی این است که واحد تحلیل، حاوی معانی و حامل ارزش‌های متفاوتی است که برخی از آنها آشکارا انتقال می‌یابد و برخی دیگر به صورت غیر مستقیم و با ظرافت ذهن مخاطب را هدف می‌گیرد (قنبری و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۰۸). در مجموع ۱۳۳ عکس در خبرگزاری ایسنا و ۱۷۲ عکس در خبرگزاری فارس برای تحلیل انتخاب شده‌اند.

بعد از اینکه محققان فهرست جامعی از تصاویر جمع‌آوری شده مربوط به زلزله ترکیه - سوریه را تهیه کردند، به هر تصویر یک شناسه منحصر به فرد برای ارجاع آسان و ردیابی در طول فرآیند تجزیه و تحلیل اختصاص داده شد. کدگذاری تصاویر در این پژوهش به صورت دستی صورت گرفته است. با توجه به اینکه کدگذاری تصاویر در پژوهش کنونی به صورت دستی صورت گرفت به هرکدام از تصاویر یک کارت اختصاص داده شد که در آن ویژگی‌های مرتبط با تصویر یادداشت شدند. در مرحله اول تصاویر به صورت گام به گام به واحدهای تحلیلی کوچک‌تری تقسیم شدند. کدگذاری به معنی نسبت دادن عناوینی توصیفی (یا مقوله‌ها) به تصاویر است (رز، ۱۳۹۸: ۱۲۶). سپس بر اساس پرسش پژوهش، مقوله‌ها بر اساس جنبه‌های نظری تدوین شدند. در این پژوهش مقوله‌های انتخاب شده واجد ویژگی‌هایی نظیر جامع بودن، انحصاری و روشن‌گر بودن هستند، که باعث می‌شود کدها معتبر باشند (رز، ۱۳۹۸: ۱۲۶-۱۲۷). در مرحله بعدی تفسیر یافته‌ها صورت گرفت. تفسیر در تحلیل محتوا به این معناست که چگونه کدهای درون یک تصویر با بافت وسیع‌تری که در آن تصویر معنا پیدا می‌کند، ارتباط برقرار می‌کنند (رز، ۱۳۹۸: ۱۳۶). در این زمینه، ارتباط بین عناصر بصری، تکنیک‌های کادربندی و عوامل زمینه‌ای ایجاد شد تا چگونگی به تصویر کشیدن معنا توسط تصاویر شناسایی شود.

چارچوب‌بندی بصری بحران زلزله در رسانه‌های جریان اصلی با تأکید بر خبرگزاری‌های فارس و ایسناست، گزارش‌های بصری منتشر شده در این دو خبرگزاری به عنوان نمونه انتخاب شدند. با توجه به اینکه روش پژوهش حاضر کیفی از نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است

جدول ۲. گزارش‌های تصویری در خبرگزاری ایسنا.

ردیف	عنوان گزارش تصویری	تعداد تصاویر
۱	زلزله ۸/۷ ریشتری ترکیه (https://www.isna.ir/photo/1401112216674/)	۶۷
۲	«آدیامان» ترکیه یک هفته پس از زلزله (https://www.isna.ir/photo/1401112720852/)	۴۲
۳	وضعیت زلزله‌زدگان در شهر حلب - سوریه (https://www.isna.ir/photo/1401112921658/)	۲۴

جدول ۳. گزارش‌های تصویری منتشرشده در خبرگزاری فارس.

ردیف	عنوان گزارش تصویری	تعداد تصاویر
۱	عملیات جست‌وجوی جان‌باختگان زلزله ترکیه (https://www.farsnews.ir/photo/14011127000446/)	۳۴
۲	مناطق زلزله‌زده ترکیه (https://www.farsnews.ir/photo/14011127000293/)	۳۹
۳	زلزله در آدی‌یامان ترکیه (https://www.farsnews.ir/photo/14011126000641/)	۳۶
۴	کمک‌رسانی هلال‌احمر در شهر زلزله‌زده ترکیه (https://www.farsnews.ir/photo/14011125001160/)	۲۷
۵	استقرار اکیپ درمانی نیروی زمینی ارتش در ترکیه (https://www.farsnews.ir/photo/14011124000714/)	۲۴
۶	زلزله شدید در ترکیه و سوریه (https://www.farsnews.ir/photo/14011117000536/)	۱۲

جدول ۴. تحلیل محتوای کیفی اخبار منتشرشده در خبرگزاری ایسنا.

مضمون اصلی	مضمون فرعی	مصادق
خرابیت کامل ساختمان - ساختمان‌های نیمه فروریخته - دوگانه ساختمان‌های فروریخته / ساختمان‌های سالم - ساختمان‌های سالم	ساختمان‌ها	تخریب کامل ساختمان - ساختمان‌های نیمه فروریخته - دوگانه ساختمان‌های فروریخته / ساختمان‌های سالم - ساختمان‌های سالم
وضعیت روحی و جسمی اقشار آسیب‌پذیر کودکان، زنان - وضعیت روحی و جسمی جوانان و افراد توانمندتر از نظر جسمی - بازمانده‌ها در جست‌وجوی وسایل زندگی	بازمانده‌ها	وضعیت روحی و جسمی اقشار آسیب‌پذیر کودکان، زنان - وضعیت روحی و جسمی جوانان و افراد توانمندتر از نظر جسمی - بازمانده‌ها در جست‌وجوی وسایل زندگی
زخمی شده‌ها	افراد به شدت آسیب‌دیده - افراد با صدمه‌های جزئی	افراد به شدت آسیب‌دیده - افراد با صدمه‌های جزئی
فوت شده‌ها	جنازه‌های قرارگرفته در کیسه‌های مشکی - قبرستان شهر	جنازه‌های قرارگرفته در کیسه‌های مشکی - قبرستان شهر
امداد و نجات رسمی	امداد و نجات	امداد و نجات در وضعیتی آشفته و سازمان نیافته - نمای نزدیک از نیروهای امدادی در شرایط سخت
امداد و نجات مردمی	امداد و نجات	در جست‌وجوی بازمانده‌ها - عدم ساماندهی نیروهای مردمی - فعالیت نیروهای مردمی در کنار نیروهای رسمی

(فلیک، ۱۳۹۲؛ لیندلف و تیلور، ۱۳۸۸). در این روش نمونه‌گیری، محل‌ها و موردها به این دلیل انتخاب می‌شوند که رخدادهای مربوط به آن نقشی حیاتی در فهم فرآیندها یا مفاهیم، و آزمون و توضیح نظریه‌های پذیرفته‌شده ایفا می‌کنند (لیندلف و تیلور، ۱۳۸۸: ۱۷۳).
گزارش‌های تصویری منتشرشده در خبرگزاری ایسنا شامل موارد ذکر شده در «جدول ۲» است.
گزارش‌های تصویری منتشرشده در خبرگزاری فارس نیز ذکر شده در «جدول ۳» است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش در دو بخش اصلی ارائه شده‌اند که شامل تحلیل محتوای کیفی تصاویر منتشرشده در خبرگزاری ایسنا و تصاویر منتشرشده در خبرگزاری فارس هستند. در هر قسمت در ابتدا صورت‌بندی کلی داده‌ها در قالب یک جدول ارائه شده است و سپس به تحلیل مفصل داده‌ها پرداخته شده است.

خبرگزاری ایسنا

در «جدول ۴» مضامین اصلی، مضامین فرعی و مصادق‌هایی که از خبرگزاری ایسنا به دست آمده‌اند ارائه شده‌اند.

خسارت به محیط

مضمون خسارت به محیط اشاره به عکس‌های دارد که خسارت‌های واردشده به محیط طبیعی و مصنوعات ساخته‌شده توسط انسان را به نمایش می‌گذارد. در این عکس‌ها دو دسته از تصاویر را می‌توان از یکدیگر تفکیک کرد که شامل عکس‌هایی است که وضعیت ساختمان‌ها و سایر مکان‌های شهری را به تصویر می‌کشند و عکس‌هایی که به اشیاء اختصاص دارند.

الف. ساختمان‌ها: در زمینه ساختمان‌های شهری تصاویری که خبرگزاری ایسنا منتشر کرده است بیشترین تأکید را بر ساختمان‌های به‌طور کامل فروریخته، ساختمان‌های نیمه فروریخته و یا دوگانه ساختمان‌های فروریخته/سالم دارند. در این زمینه برای خوانش دقیق چارچوبی که خبرگزاری ایسنا نیاز است که دوگانه ساختمان‌های فروریخته/سالم را به‌طور خاص مورد تأکید قرارداد، زیرا در این عکس‌ها

وضعیت افراد آسیب‌پذیر است. افراد آسیب‌پذیر در شرایط بحران کسانی هستند که کمترین قدرت و منابع را در اختیار دارند، بیشترین برخورد را با آثار مخرب بلا داشته و برای بهبودی، زمان سخت‌تری خواهند داشت (سیدی و دادگری، ۱۳۹۴). در این زمینه کودکان، زنان و افراد سالخورده از اصلی‌ترین افراد آسیب‌پذیر در شرایط بحرانی هستند که بیشترین صدمه‌ها و تهدیدها در این شرایط برای آن‌هاست. در خبرگزاری ایسنا تصویری از کودکانی ارائه شده است که در شرایط نامناسب اسکان داده شده‌اند و تصویر وحشت، ترس و رنج در صورت آن‌ها وجود دارد. زنان نیز قشر آسیب‌پذیر دیگری هستند که در شرایط بحران در معرض آسیب‌های مختلف روحی و جسمی قرار می‌گیرند. در خبرگزاری ایسنا تصویری از زنانی که در آن عواطف خود نظیر غم، ترس و نگرانی را نشان داده‌اند منتشر شده‌اند. این تصاویر بیانگر وضعیت روحی نامساعد زنان در این شرایط هستند. علاوه بر این بخش دیگری از آسیبی که در این شرایط زنان را تهدید می‌کند به وضعیت نامناسب اسکان آن‌ها در محیط‌های غیربهداشتی بازمی‌گردد که باعث می‌شود در دوره بحران و بعد از بحران بیماری‌های مختلفی را تجربه کنند.

با توجه به تصاویر منتشر شده در خبرگزاری ایسنا علاوه بر افراد آسیب‌پذیر، وضعیت سایر قربانیان زلزله نیز به صورت مطلوبی نیست و در امدادسانی به آن‌ها اقدامات لازم صورت نگرفته است. بسیاری از قربانیان زلزله در کنار خیابان‌ها و در هوای سرد به حال خودشان رها شده‌اند و هنوز برای آن‌ها چادر و محیط‌های مناسب اسکان فراهم نشده است. با توجه به اینکه زلزله در فصل زمستان رخ داده است افراد مجبور شده‌اند در هوای سرد شب در کنار آتش خودشان را گرم کنند. بعضی از قربانیان دیگر نیز که توانسته‌اند مکانی برای سکونت پیدا کنند در محیط‌های غیربهداشتی و نامناسب سکونت داده شده‌اند. بنابراین، می‌توان گفت که بنا بر چارچوب بصری‌ای که خبرگزاری ایسنا بر ساخته است، امدادسانی به افراد بازمانده در وضعیت مطلوبی قرار ندارد و آن‌ها در مکان‌های نامناسبی مجبور به سکونت هستند.

ب. زخمی شده‌ها: بخش بعدی از تصاویر در مورد بازمانده‌ها به گزارش وضعیت افرادی اشاره دارد که آسیب‌های جسمی از زلزله دیده‌اند. در برخی از تصاویر برخی از افراد زخمی

ساختمان‌هایی نشان داده می‌شوند که به طور کامل فروریخته‌اند درحالی‌که در کنار آن‌ها ساختمان‌هایی قرار دارند که هیچ صدمه‌ای ندیده‌اند و یا صدمه‌های جزئی دیده‌اند. این مسئله بیانگر سهل‌انگاری‌هایی است که در ساخت‌وساز شهری در مناطق زلزله‌زده شهر ترکیه صورت گرفته است و عدم توجه به ایمن‌سازی و مقاوم‌سازی ساختمان‌ها که در بسیاری از نقاط شهر رعایت نشده است. وقتی در یک قسمت مشخص یک ساختمان به طور کامل فروریخته است درحالی‌که ساختمان هم‌جوار آن کمترین آسیب را از زلزله دیده است بنابراین می‌توان گفت بخش‌هایی از شهر که کمترین توجه را به مسئله مقاوم‌سازی داشته‌اند بیشترین آسیب را دیده‌اند.

بخش دیگری از تصویری که خبرگزاری ایسنا از عدم ایمنی ساختمان‌های شهری ارائه می‌دهد در خلال تصویری که از ساختمان‌های نیمه فروریخته منتشر کرده است به دست می‌آید. در تصاویر نیز مشاهده می‌شود که ساختمان‌های مذکور علی‌رغم رعایت برخی از ملزومات احداث یک بنا، اما به طور کامل همه موارد را رعایت نکرده‌اند و همین باعث شده است که به صورت نیمه‌کامل تخریب شوند. با توجه به اینکه بسیاری از این ساختمان‌ها شمالی‌لی نو دارند و مشخص است که عمر ساخت آن‌ها کمتر از دو دهه است، بنابراین می‌توان گفت که عدم رعایت ملزومات مربوط به مقاوم‌سازی بناهای شهری باعث شده است که بسیاری از ساختمان‌ها در ترکیه در برابر زلزله مقاومت‌های لازم را نداشته باشند.

قربانیان

قربانیان بحران‌های طبیعی مانند زلزله افرادی هستند که از این حادثه متأثر شده‌اند. این حادثه صدمه‌های جانی، جسمی، روحی و مالی برای آن‌ها به همراه داشته است. زندگی روزمره بیشتر این افراد به دلیل قرار گرفتن در موقعیت بحرانی تغییر کرده است و آن‌ها مجبور به تحمل شرایط دشوار هستند. در این زمینه خبرگزاری ایسنا قربانیان زلزله ترکیه را در بازمانده‌ها، مصدومان و فوت‌شده‌ها طبقه‌بندی کرده است.

الف. بازمانده‌ها: دومین مضمون اصلی که خبرگزاری ایسنا بر آن تأکید داشته است وضعیت بازمانده‌هاست. در زمینه وضعیت بازمانده‌ها اولین قشری که بر آن‌ها تأکید شده است

پیشرفته برای امداد رسانی و تلاش بی‌وقفه برای کمک به افراد دارند. در بازنمایی این تلاش بی‌وقفه خبرگزاری ایسنا عکس‌هایی از امداد رسانی‌هایی منتشر کرده است که خستگی در صورت آن‌ها نمایان است. در تعداد زیادی از عکس‌هایی که به امداد رسانی رسمی اختصاص دارند، تصاویری با نمای درشت دیده می‌شوند که نمایانگر تلاش خبرگزاری ایسنا برای ایجاد ارتباط احساسی با تلاش‌های امداد رسانی‌ها هستند.

ب. امداد و نجات رسمی در کنار نیروهای مردمی: بیشتر عکس‌هایی که خبرگزاری ایسنا از امداد و نجات در شرایط بحران منتشر کرده است به امداد و نجات رسمی اختصاص دارند. در بیشتر عکس‌هایی که در این خبرگزاری منتشر شده‌اند، مردم عادی در فعالیت‌های امدادی حضور ندارند و بیشتر در حال نظاره کردن نیروهای رسمی هستند، با وجود این در برخی از عکس‌ها نیروهای مردمی در کنار نیروهای امداد و نجات رسمی در حال جست‌وجوی افراد هستند. در این عکس‌ها معمولاً نیروی اصلی که عهده دارد فعالیت‌های امدادی است امداد و نجات رسمی است و نیروهای مردمی فقط نقش مکمل را بر عهده دارند و فعالیت‌های حاشیه‌ای را در این زمینه انجام می‌دهند.

خبرگزاری فارس

در «جدول ۵» مضامین اصلی، مضامین فرعی و مصداق‌هایی که از خبرگزاری فارس به دست آمده‌اند ارائه شده‌اند.

خسارت به محیط

در نمایش خسارت‌های وارد شده به محیط در خبرگزاری فارس نیز تأکید بر ساختمان‌ها است.

ساختمان‌ها: در خبرگزاری فارس نیز مانند خبرگزاری ایسنا به تخریب ساختمان‌ها اشاره شده است. در این زمینه در این خبرگزاری تصاویری از ساختمان‌های فرو ریخته، ساختمان‌های نیمه فرو ریخته، دوگانه ساختمان‌های کامل و فرو ریخته و تصاویری از بخش‌های تخریب نشده شهر ارائه شده است. خبرگزاری فارس با نمایش تخریب کامل ساختمان‌ها و قرار دادن دوگانه ساختمان‌های فرو ریخته و سالم در کنار یکدیگر عدم ایمن‌سازی در ساخت‌وساز در کشور ترکیه را به‌صورت بصری نمایش داده است.

شده به نمایش گذاشته شده‌اند که همان لحظه از زیر آوار بیرون کشیده شده‌اند. این افراد که به شدت آسیب دیده‌اند در شرایط جسمی سختی قرار دارند. برخی دیگر از بازمانده‌ها کسانی هستند که آسیب‌های جزئی‌تری از حادثه دیده‌اند. معمولاً این افراد در شرایطی قرار دارند که وضعیت بهداشتی مناسبی ندارد و همین می‌تواند در روند بهبود آن‌ها چالش ایجاد کند.

ج. جان‌باختگان: در خبرگزاری ایسنا تصاویری از افراد متوفی نیز وجود دارند. این تصاویر در خبرگزاری ایسنا بیشتر به قبرستان شهر اشاره دارند. در تصاویری که از قبرستان ارائه شده‌اند تعداد زیادی از قبرهایی که در کنار هم قرار گرفته‌اند اشاره به آمار بالای کشته‌های زلزله دارند. بر روی قبرها نمادهای مختلفی قرار گرفته‌اند که اشاره به زندگی فرد دارند. برای نمونه اگر فرد یک کودک بوده است عروسک یا یکی از اسباب‌بازی‌های مورد علاقه‌اش را بر روی مزار گذاشته‌اند. همچنین در برخی از موارد از پرچم کشور ترکیه بر روی برخی از مزارها استفاده شده است که نشان‌دهنده هویت ملی افراد است.

امداد و نجات

امداد و نجات اشاره به فعالیت‌های گروه‌های امداد رسانی برای کمک به افراد قربانی دارد. در این زمینه در خبرگزاری ایسنا دو نوع امداد رسانی از یکدیگر تفکیک شده‌اند که شامل امداد رسانی نهادهای رسمی کشور ترکیه در بحران و امداد رسانی گروه‌های مردمی است.

الف. امداد و نجات رسمی: خبرگزاری ایسنا عکس‌های متعددی از امداد و نجات رسمی منتشر کرده است. امداد و نجات رسمی اشاره به گروه‌های امداد رسانی دولتی دارد که در حال جست‌وجوی بازمانده‌ها از زیر آوار و نجات سایر اقدامات امداد رسانی نظیر اختصاص مکان‌های امن به بازمانده‌ها، رساندن کمک‌های دولتی و مردمی به این افراد و فراهم کردن شرایط برای اسکان موقت قربانیان را بر عهده دارند. در بیشتر عکس‌هایی که خبرگزاری ایسنا منتشر کرده است گروه‌های مختلف امدادی کشور ترکیه در حال تلاش برای نجات جان مردم و همچنین اسکان آن‌ها در مکان‌های مناسب هستند. ویژگی‌های امداد رسانی شامل عدم ساماندهی در امداد رسانی، استفاده از تجهیزات

جدول ۵. تحلیل محتوای کیفی اخبار منتشرشده در خبرگزاری فارس.

مضمون اصلی	مضمون فرعی	مصادق
خسارات به محیط	ساختمان‌ها	تخریب کامل ساختمان - ساختمان‌های نیمه فروریخته - دوگانه ساختمان‌های فروریخته / ساختمان‌های سالم - ساختمان‌های سالم
قربانیان	بازمانده‌ها	وضعیت جسمی و روحی افراد اقشار آسیب‌پذیر نظیر کودکان، زنان و افراد سالخورده - اعتقادات دینی بازمانده‌ها - بازی کودکان - بازمانده‌های اندوهگین - تلاش برای اسکان بازمانده‌ها - جمع‌آوری وسایل باقی‌مانده از زیر آوارها - اسکان مردم در شرایط نامناسب
	مصدومان	زخمی شده‌ها در بیمارستان ایرانی
	فوت‌شده‌ها	جنازه‌هایی که در کیسه‌های سیاه قرار گرفته‌اند
امداد و نجات	امداد و نجات کشور ترکیه	نماهای دور از امداد نجات - حضور گروه‌های مختلف مسئول در امداد و نجات کشور ترکیه - امداد و نجات منظم و بیرون کشیدن اجساد از زیر آوار - امداد و نجات در شب - امدادرسانی مردمی و رسمی در کنار هم
	امداد و نجات بین‌المللی	حضور امداد و نجات بین‌المللی در ترکیه - ادای احترام به سبک ژاپنی به قربانیان
	امداد و نجات ایران	امداد و نجات سازماندهی شده تر ایران - برپایی چادر برای قربانیان - توجه به افراد آسیب‌پذیر نظیر کودکان در امداد و نجات ایرانی - ارسال کمک‌ها از طرف ایران - کمپ‌های درمانی ایران - برپایی بیمارستان سیار - کمک به افراد مصدوم - حضور کادر درمانی برای کمک به افراد مصدومان - پرچم ایران در کنار پرچم ترکیه

شده است آن‌ها را افرادی باحجاب و پوشش کامل نشان می‌دهد، که بیانگر مسلمان بودن آن‌هاست. این در حالی است که در مناطق زلزله‌زده ترکیه افرادی با اعتقادات مختلف حضور داشته‌اند و لزوماً همه این افراد محجبه نبوده‌اند.

در خبرگزاری فارس بر افراد آسیب‌پذیر یعنی کودکان، زنان و افراد سالخورده تأکید زیادی شده است. تصاویر مختلفی از کودکان ارائه شده است که در این شرایط سخت زمستانی مجبور به اسکان در چادر و یا محیط باز شده‌اند. یک نکته برجسته در تصویرسازی خبرگزاری فارس از کودکان این است که آن‌ها را در صحنه‌هایی به نمایش گذاشته‌اند که امداد و نجات ایران برای کمک به آن‌ها چادرهایی را بر پا کرده است و یا محیط‌هایی را تعیین کرده است. در این شرایط کودکانی که در شرایط بحران قرار دارند به‌واسطه کمکی که به آن‌ها رسیده است می‌توانند جای مناسبی برای زندگی و خوابیدن به‌صورت موقت داشته باشند، آن‌ها می‌توانند بازی کنند، نقاشی بکشند و حتی بخندند. این زندگی مفرح در شرایط بحران به‌واسطه کمک‌های کشور ایران برای کودکان ترکیه ایجاد شده است. بنابراین، تصویرسازی از کودکان سایر اقشار آسیب‌پذیر در راستای ایدئولوژی خبرگزاری فارس است.

زنان نیز در این شرایط بحران به عنوان افرادی که از حادثه متأثر شده‌اند و در تلاش هستند تا از فرزندانشان مراقبت کنند به تصویر کشیده شده‌اند. زنانی که خبرگزاری فارس به تصویر کشیده است محجبه هستند و بیشتر آن‌ها مادرانی هستند که در حال مراقبت از فرزندانشان هستند. همچنین زنان در موقعیت‌هایی به تصویر کشیده شده‌اند که در تلاش هستند تا خودشان را با شرایط بحرانی تطبیق دهند و از امکاناتی که در اختیار آن‌ها گذاشته شده است برای ساختن یک زندگی موقت استفاده کنند. فعالیت‌هایی که زنان انجام می‌دهند محدود به نگهداری فرزندان، خانه‌داری، پختن غذا و تمیز کردن محیط است.

در نمایش بازمانده‌ها در خبرگزاری فارس کنش مؤثر در شرایط بحران متعلق به مردان است. آن‌ها می‌توانند نقش مراقب را ایفا کنند و در فعالیت‌های امدادی نیز به نیروهای رسمی کمک کنند. مردان می‌توانند در میان آوارها به دنبال باقی‌مانده وسایل باشند و فعالیت‌های مختلفی را برای بهبود شرایط انجام دهند. در شرایطی که زنان بیشتر منفعل هستند و یا فعالیت‌های مرتبط با خانه‌داری را انجام می‌دهند، مردان

قربانیان

خبرگزاری فارس در تصویرسازی از قربانیان زلزله ترکیه نگاهی ایدئولوژیک دارد و تصویری متناسب با مشی رسانه‌ای خود از آن‌ها ارائه می‌دهد. در این زمینه سه گروه اصلی بازمانده‌ها، مصدومان و فوت‌شده از یکدیگر قابل تفکیک هستند که در هر مضمون به تفصیل در مورد چارچوب‌سازی بصری خبرگزاری فارس توضیحاتی ارائه شده است.

الف. بازمانده‌ها: تصویری که از بازمانده‌های زلزله ترکیه در خبرگزاری فارس برجسته شده است آن‌ها را افرادی دارای اعتقادات مذهبی نشان می‌دهد. برای نمونه تصویری فردی که در کنار آوار دستش را به حالت دعا کردن بالا برده است بیانگر اعتقادات دینی این فرد است که از خداوند طلب کمک می‌کند. تصاویری این‌چنینی از بازمانده‌ها که در حال قرآن خواندن و یا دعا کردن برای نجات نزدیکانشان هستند، به‌کرات منتشر شده‌اند. همچنین تصویری که از زنان ارائه

آسیب‌دیده به تصویر کشیده شود.

الف. امداد و نجات ترکیه: عکس‌هایی که خبرگزاری فارس از امداد و نجات کشور ترکیه به ثبت رسانده است بیشتر از نمای دور هستند که در آن تعداد زیادی از افراد در یک محوطه وسیع که ویران شده است در حال جست‌وجو برای افراد آسیب‌دیده هستند. در این عکس‌ها معمولاً گروه‌های مختلف امداد و رسان در کشور ترکیه که لباس‌هایی با رنگ‌های متنوع پوشیده‌اند، مشاهده می‌شوند. بنابراین، در تصویرسازی خبرگزاری فارس از امداد و نجات کشور ترکیه بر این مسئله تأکید شده است که همکاری درون‌سازمانی بین نهادهای مختلف امداد رسان در کشور ترکیه زیاد است و آن‌ها با تعهد بالایی در حال جست‌وجوی افراد آسیب‌دیده هستند. در بیشتر تصاویری که خبرگزاری فارس منتشر کرده است امداد رسانی برای نجات افراد آسیب‌دیده بر عهده امداد و نجات رسمی است و گروه‌های مردمی یا در امداد و نجات نقشی ندارند و فقط نظاره‌گر هستند و یا اینکه در حاشیه و به صورت محدود کمک‌هایی را به امداد و نجات رسمی دارند. همچنین، تصاویری از امداد و نجات ترکیه که در آن گروه‌های مختلفی از امداد رسان از کشورهای مختلف نظیر ایران، چین و سازمان‌های بین‌المللی در کنار امداد و نجات ترکیه در حال امداد رسانی به افراد آسیب‌دیده هستند مشاهده می‌شوند. در تصویرسازی خبرگزاری فارس امداد رسانی بانظم بیشتری به تصویر کشیده شده است و هدفمندتر است. اما در این تصویرسازی هم می‌توان نحوه امداد رسانی کشور ایران را با ترکیه مقایسه کرد، زیرا تصاویری که از کمک هلال‌احمر ایران به افراد آسیب‌دیده ثبت شده‌اند ساماندهی بیشتری را در عملکرد امداد رسان‌ها نشان می‌دهند. بنابراین، خبرگزاری فارس امداد و نجات رسمی کشور ترکیه را دارای مشروعیت در کمک به افراد آسیب‌دیده می‌داند و از پررنگ کردن نقش امداد رسانی مردمی دوری می‌کند.

ب. امداد و نجات بین‌المللی: بخش دیگری از تصاویری که خبرگزاری فارس از امداد و نجات به ثبت رسانده است به گروه‌های امداد رسانی اشاره دارد که از کشورهای دیگر نظیر چین در کشور ترکیه حاضر شده‌اند. این گروه‌های امداد رسان در کنار امداد و نجات رسمی کشور ترکیه مشغول به امداد رسانی و کمک به افراد آسیب‌دیده هستند. همچنین در تصاویری که ادای احترام نیروهای امدادی کشور چین به

فعالیت‌های سازنده‌تری انجام می‌دهند. تصویرسازی از بازمانده‌ها در خبرگزاری فارس در راستای ایدئولوژی این رسانه است. بنابراین در بسیاری از مواقع بیشتر از اینکه نمایش واقعیت زندگی افراد متأثر از زلزله اهمیت داشته باشد، نشان دادن تأثیری که کشور ایران در کمک به این افراد داشته است و باعث بهبود وضعیت آن‌ها شده مهم است.

ب. مصدومان: در تصویری که از مصدومان زلزله در خبرگزاری فارس ارائه شده است، آن‌ها را در بیمارستان‌های ایرانی نشان داده‌اند. در این تصاویر، مصدومان دارای امکانات پزشکی و کادر درمانی هستند که کشور ایران برای حمایت از مناطق زلزله‌زده در ترکیه ارسال کرده است. این تصاویر نشان می‌دهند که مصدومان در حال دریافت مراقبت و درمان در بیمارستان‌های ایرانی هستند. این امکانات شامل تجهیزات پزشکی و نیروهای درمانی ماهر است که برای کمک به مصدومان زلزله‌زده در اختیار آن‌ها قرار گرفته است. این تصاویر نشان می‌دهند که درمان مصدومان به خوبی و با استفاده از امکانات مناسب در بیمارستان‌های ایرانی در حال انجام است. بنابراین، در تصویرسازی از مصدومان بیشتر از آنکه بر خود مصدومان تأکید شود بر نقش امداد رسانی کشور ایران در کمک به این افراد اشاره شده است.

ج. فوت‌شده‌ها: در تصویری که از قربانیان زلزله ترکیه-سوریه ارائه شده است، جنازه‌های زیادی به صورتی که در کیسه‌های سیاه قرار گرفته‌اند، به نمایش درآمده‌اند. این تصاویر برای نشان دادن تلفات جانی این زلزله استفاده شده‌اند. جنازه‌ها در تصاویر به صورتی نمایش داده شده‌اند که نشان دهنده از دست دادن زندگی و اهمیت این تلفات جانی است. استفاده از کیسه‌های سیاه در تصاویر نشانگر جدیت و تراژدی این رویداد طبیعی است و این تصاویر به ما یادآوری می‌کنند که در زلزله‌ها تلفات جانی جبران‌ناپذیری رخ می‌دهد و عمق اثرات این واقعه بر جامعه را نمایان می‌سازد.

امداد و نجات

خبرگزاری فارس در چارچوب‌سازی بصری از امداد و نجات در زلزله ترکیه سه گروه اصلی از امداد رسان‌ها را به نمایش گذاشته است که شامل امداد و نجات ترکیه، امداد و نجات بین‌المللی و امداد و نجات کشور ایران هستند. در این زمینه تأکید اصلی بر فعالیت‌های امدادی کشور ایران است و بیش از هر چیزی تلاش شده است که نقش ایران در کمک به افراد

آنی و لحظه‌ای ثبت شده‌اند. اما در بسیاری از عکس‌هایی که از امداد و نجات ایران به ثبت رسیده‌اند تصاویر به صورتی هستند که سوژه‌ها برای حضور در عکس ژست گرفته‌اند و یا از احتمال اینکه عکسی از آن‌ها به ثبت برسد آگاهی نداشته‌اند. بنابراین، عکس‌هایی که از امداد و نجات ایران به ثبت رسیده‌اند بیشتر شبیه تریبون روابط عمومی هستند؛ یعنی عکس‌هایی که جنبه تبلیغاتی در آن‌ها بالاست.

نتیجه‌گیری

در این مقاله به چارچوب‌بندی بصری زلزله ترکیه در خبرگزاری‌های ایسنا و فارس پرداخته شده است. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده در چارچوب‌بندی زلزله ترکیه در خبرگزاری فارس و ایسنا سه مضمون اصلی وجود دارند که شامل خسارت به محیط، قربانیان و امداد و نجات هستند. هر دو خبرگزاری به این سه مضمون پرداخته‌اند باوجوداین بین خبرگزاری‌ها در نحوه چارچوب‌بندی تفاوت‌هایی مشاهده می‌شود. مطالعه شیوه چارچوب‌بندی اخبار در دو خبرگزاری ایسنا و فارس بیانگر این نکته است که هرکدام از این خبرگزاری‌ها جنبه‌هایی از واقعیت را برای ارائه به مخاطبان انتخاب کرده‌اند. یافته‌های پژوهش حاضر در زمینه اصلی‌ترین مضامینی که در دو خبرگزاری ایسنا و فارس مورد تأکید قرار گرفته‌اند مؤید نتایج پژوهش بانرجی (۲۰۱۸) است که به این نتیجه دست یافته است که چارچوب‌بندی بصری سه زمین‌لرزه بزرگ در نیویورک تایمز و یواس‌ای تودی شامل تصویربرداری بازماندگان، عملیات نجات/ تسهیل امداد در حال پیشرفت، تخریب یا آسیب به زیرساخت و تصویر قربانی هستند.

در خبرگزاری ایسنا بیشترین تأکید بر خسارت‌های وارد شده بر محیط و تأثیر زلزله بر زندگی قربانیان بوده است. خسارت‌های واردشده به محیط اصلی‌ترین مضمونی است که در خبرگزاری ایسنا بیشترین بازنمایی را داشته است. خبرگزاری ایسنا با ارائه تصاویری از ساختمان‌های فروریخته، نیمه فروریخته و یا دوگانه ساختمان‌های فروریخته و سالم به این مسئله پرداخته است که عدم ایمن‌سازی ساخت‌وساز شهری یکی از اصلی‌ترین دلایلی بوده است که زلزله ترکیه به مرگ‌ومیر زیادی منجر شده است. این شیوه چارچوب‌بندی بیانگر این است که خطاهای انسانی نظیر عدم مدیریت

آوارها-منظور افراد زیر آوار مانده و فوت‌شده- به نمایش گذاشته شده است به همکاری بین فرهنگی کشورها در شرایط بحران به یکدیگر اشاره شده است. با توجه به مناسبات سیاسی ایران و چین، به تصویر کشیدن امداد‌رسان‌های چینی می‌تواند نشان‌دهنده نگاه ایدئولوژیک خبرگزاری فارس در چارچوب‌سازی بحران باشد، زیرا نیروهای امداد و نجات سایر کشورها به تصویر کشیده نشده‌اند و فقط امداد و نجات ایران و چین در تصاویر به نمایش درآمده‌اند.

ج. امداد و نجات ایران: در تصاویری که خبرگزاری فارس از امداد‌رسانی به مردم زلزله‌زده ترکیه منتشر کرده است، تأکید اصلی بر کمک‌هایی است که از کشور ایران برای ترکیه ارسال شده‌اند. امداد و نجات کشور ایران فعالیت‌های مختلفی را در کشور ترکیه انجام می‌دهد که یکی از اصلی‌ترین آن‌ها برپایی چادر برای اسکان افراد آسیب‌پذیر نظیر زنان و کودکان است. در تصاویر مختلفی به تلاش نیروهای امداد و نجات ایران برای برپایی چادر اشاره شده است. سپس در عکس‌های دیگری که ارائه شده است تصاویری از کودکانی وجود دارد که در چادرهای گرمی که امداد و نجات ایران برای آن‌ها برپا کرده است در حال بازی کردن و نقاشی کشیدن هستند. علاوه‌بر کودکان زنان، افراد سالخورده و سایر افرادی که از زلزله آسیب دیده‌اند این فرصت را پیدا کرده‌اند که از کمک‌های هلال‌احمر و ارتش ایران استفاده کنند و همین باعث شده است که مردم روحیه خوبی داشته باشند.

بخش دیگری از تلاش امداد و نجات ایرانی به حضور کادر درمانی کشور ایران و همچنین برپایی بیمارستان سیار برای مداوای افراد آسیب‌دیده اختصاص دارد. در تصاویر متعددی که در خبرگزاری فارس ارائه شده‌اند به تلاش‌هایی که برای برپایی بیمارستان صورت گرفته است و تجهیزاتی که در آن قرار دارند اشاره شده است. همچنین تصاویری از افراد مجروح که برای مداوا به این بیمارستان منتقل شده نیز منعکس شده‌اند.

در عکس‌هایی که امداد و نجات کشور ترکیه به تصویر کشیده شده است، تصاویری به صورتی هستند که سوژه امداد‌رسان از اینکه قرار است از او عکسی به ثبت برسد خیر ندارد. این نوع از عکس‌ها که به آن‌ها عکس‌های فوری گفته می‌شود، دارای ارزش خبری هستند و به‌صورت

می‌شود. برای نمونه در خبرگزاری فارس اصلی‌ترین مضمونی که بیشترین تأکید بر آن شده است، انتشار تصاویری از امداد رسانی نیروهای امدادی کشور ایران به زلزله‌زده‌های ترکیه است. در این تصاویر جنبه تبلیغاتی و اقناعی برجسته‌ای وجود دارد. به صورتی که در محوطه‌ای که نیروهای امدادی کشور ایران مشغول به برپایی چادر و یا بیمارستان سیار هستند تصاویری از کودکان و زنان مشاهده می‌شود که می‌توان این‌گونه تفسیر کرد که نیروهای هلال‌احمر ایران برای افراد آسیب‌پذیر فرصت زندگی مناسب در شرایط بحران را ایجاد کرده‌اند. علاوه بر این، نگاه ایدئولوژیک خبرگزاری فارس در عکس‌هایی که از امداد و نجات بین‌المللی نیز به تصویر کشیده است مشاهده می‌شود. اصلی‌ترین نیروی بین‌المللی که خبرگزاری فارس اقدامات آن را در کمک به زلزله‌زده‌های ترکیه برجسته کرده است کشور چین است. با توجه به مناسبات سیاسی دوستانه‌ای که بین دو کشور ایران و چین وجود دارد، انتشار این تصاویر در خبرگزاری فارس جنبه تبلیغاتی دارد. بنابراین، همان‌طور که قنبری و همکاران (۱۳۹۹) بیان کرده‌اند انگاره‌های بصری از ابزارهای بسیار مؤثری برای تعیین چارچوب و تأکید بر پیام‌های ایدئولوژیک برخوردار هستند. در مقایسه با خبرگزاری فارس، انتشار تصاویر از اقدامات امدادی در خبرگزاری ایسنا از بازنمایی کمتری برخوردار است. همچنین در خبرگزاری ایسنا بیشترین تأکید بر امداد و نجات کشور ترکیه که در برخی از موارد به همکاری متقابل نیروهای امداد و نجات رسمی ترکیه با نیروهای مردمی منجر شده است. یافته‌های پژوهش حاضر در زمینه نقش گرایش‌های سیاسی رسانه در بازنمایی اخبار زلزله با نتایج پژوهش علی و محمود (۲۰۱۳) در زمینه چارچوب‌بندی رسانه‌ها از سیل ۲۰۱۰ پاکستان همخوان است که به این نتیجه رسیده‌اند که رسانه‌ها چارچوب‌بندی بصری از این پدیده بحرانی را، بر اساس چارچوب‌های عام علائق انسانی، اقتصادی و سیاسی استوار ساخته‌اند. همچنین، نتایج پژوهش قنبری و همکاران (۱۳۹۹) نیز مؤید این نکته است که چارچوب‌بندی‌های بصری حاوی نگاه ایدئولوژیک هستند و ابعادی از واقعیت را که با ایدئولوژی مالکان رسانه‌ها هماهنگ هستند، بازنمایی می‌کنند و از این طریق به انگاره‌های مخاطبان درباره دنیای بیرون شکل می‌دهند.

شهری صحیح می‌توانند تبعات بلایای طبیعی را به چندین برابر افزایش دهند. در مقایسه با خبرگزاری ایسنا تخریب ساختمان‌ها در خبرگزاری فارس بازنمایی کمتر داشته است. همچنین در خبرگزاری فارس تأکید اصلی بر ساختمان‌های به‌طور کامل فروریخته و دوگانه فروریخته و سالم است، که در مقایسه با خبرگزاری ایسنا در چارچوب‌بندی بصری مسئله عدم ایمن‌سازی از تنوع کمتری استفاده شده است. ارائه تصویر از وضعیت قربانیان زلزله یکی دیگر از مضامین اصلی است که هر دو خبرگزاری به آن پرداخته‌اند. خبرگزاری ایسنا با نگاهی بی‌طرفانه‌تر به بازنمایی قربانیان پرداخته است و تلاش کرده است که تأکید اصلی را بر بازنمایی وضعیت افراد آسیب‌پذیرتر و همچنین مصدومان بگذارد. همچنین این خبرگزاری با منتشر کردن عکس‌هایی از وضعیت نامساعد ساماندهی بازمانده‌ها تلاش کرده است که نگاه منتقدانه به عملکرد نهادهای مدیریت بحران در ترکیه داشته باشد. در مقایسه با خبرگزاری ایسنا، خبرگزاری فارس در بازنمایی قربانیان نگاهی ایدئولوژیک تری دارد و متناسب با اصول درون و برون‌سازمانی که در آن مشغول به فعالیت است قربانیان زلزله را به تصویر کشیده است. برای نمونه در این خبرگزاری بر اعتقادات مذهبی بازمانده‌ها تأکید شده است و یا تصویری از زنان به نمایش درآمده است که آن‌ها را افرادی دارای حجاب نشان می‌دهد. علاوه بر این خبرگزاری فارس به پررنگ کردن فعالیت‌های کشور ایران در کمک‌رسانی به زلزله‌زدگان ترکیه - سوریه پرداخته است. برای پررنگ کردن این جنبه تبلیغاتی تصویری از افراد آسیب‌پذیر در شرایط امن که کشور ایران برای آن‌ها فراهم کرده، ارائه شده است. انتشار تصاویری از بازی کودکان در چادرهای که هلال‌احمر ایران برای آن‌ها فراهم کرده است نمونه‌ای از این شیوه بازنمایی است که جنبه تبلیغاتی در آن پررنگ‌تر است. تأکید بر بازنمایی وضعیت قربانیان در زمان بحران در خبرگزاری‌های ایسنا و فارس با یافته‌های پژوهش‌های وود و جنکیز (۲۰۱۳) و ژرانگ و هلمولر (۲۰۱۷) هم‌راستا است. علاوه بر این در پژوهش حاضر علاوه بر تأکید بر بازنمایی وضعیت قربانیان در زمان بحران، به تفاوت‌هایی که رسانه‌های مختلف در بازنمایی وضعیت قربانیان دارند اشاره شده است. همچنین در بازنمایی امداد رسانی به مناطق زلزله‌زده تفاوت‌هایی در چارچوب‌بندی بصری دو خبرگزاری مشاهده

منابع

- خواججه‌نیا، داتیس؛ لبافی، سمیه؛ امیدی، افشین (۱۳۹۸)، رسانه و سلامت: شناسایی و تحلیل چارچوب‌های خبری در بازنمایی رسانه‌ای بیماری ام‌اس، فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات، ۲۰ (۴۶)، ۶۷-۸۸.
- رحمانیان، مریم؛ افخمی، حسین (۱۴۰۰)، چارچوب‌بندی و منابع خبری در پوشش اخبار تغییرات آب‌وهوایی مطبوعات ایران، فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، ۱۴ (۱)، ۳۵-۵۹.
- رز، ژیلیان (۱۳۹۸)، روش و روش‌شناسی تحلیل تصویر، ترجمه سید جمال‌الدین اکبرزاده جهرمی، تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- سعیدی، زکیه (۱۳۹۹)، الگوی مطلوب پوشش خبری صداوسیما جمهوری اسلامی در بحران‌های طبیعی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته روزنامه‌نگاری، دانشکده علوم ارتباطات، دانشگاه علامه طباطبائی.
- سیدی، رقیه؛ دادگری فهیمه (۱۳۹۴)، معرفی ۳ گروه از افراد آسیب‌پذیر در زمان وقوع بحران و بلایا و مدیریت بهداشت این افراد در زمان بحران، مجله دانشکده پرستاری ارتش، ۱۵ (۲).
- شمس، مرتضی؛ میناوند، محمدقلی؛ صبوری، شهاب‌الدین (۱۳۹۸)، نحوه پوشش خبری بحران در خبر تلویزیونی صداوسیما (مطالعه موردی: بحران پلاسکو در شبکه خبر)، فصلنامه علمی رسانه، ۳۰ (۴)، ۲۹-۴۸.
- فلیک، اووه (۱۳۹۲)، درآمدی بر تحقیق کیفی، ترجمه هادی جلیلی، تهران: نشر نی.
- Ali, A., & Mahmood, S (2013), Photojournalism and disaster: Case study of visual coverage of flood 2010 in national newspapers, Academic Journal of Interdisciplinary Studies, 2 (9), 168.
- Banerjee, C (2018), Visual Framing of Three Major Earthquakes in the New York Times and USA Today—A Comparative Study, American International Journal of Humanities and Social Science, 4 (1).
- Dhaka, S. P (2018), Analysing news media coverage of the 2015 Nepal earthquake using a community capitals lens: implications for disaster resilience. Disasters, 42 (2), 294-313.
- Downey, R., Johnson, E., & Brewer, B (2011), Through the lens: Visual framing of the Japan tsunami in US, British, and Chinese online media. Verbal and Visual National News Framing of Dilma Rousseff and her Successful Bid as Brazil's First Female President, 19.
- Entman, R. M (1993), Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. Journal of communication, 43 (4), 51-58.
- Foleik, Ouh (1392), An Introduction to Qualitative Research Translated by Hadi Jalili. Tehran: Ney Publication (text in Persian)
- Gamson, W A. & Modigliani, A (1994), The changing culture of affirmative action. Equal employment opportunity: labor market discrimination and public policy.
- Ghanbari, Sa'id; Agha'i, Atefeh; Salavatian, Siavash; Soltani, Tohid (1399), Visual Framing of Iran News

قنبری، سعید؛ آقایی، عاطفه؛ صلواتیان، سیاوش؛ سلطانی، توحید (۱۳۹۹)، چارچوب‌بندی بصری خبرگزاری‌های ایران از زلزله کرمانشاه، رسانه، ۳۱ (۱).

کاستلز، مانوئل (۱۳۸۰)، عصر اطلاعات: اقتصاد، جامعه و فرهنگ، ترجمه احمد عقیلان و افشین خاکباز، تهران: نشر نو.

کوالینا، ووسیچ؛ فالكوفسکی، آندرژ؛ نیومن، بروس. ای (۱۳۹۳)، بازاریابی سیاسی: مبانی نظری و راهبردی، ترجمه حمیدرضا عسگری ده‌آبادی و شهاب‌طلایی شکری، تهران: کتاب مهربان.

لیندلف، تامس؛ تیلور، برایان (۱۳۸۸)، روش‌های تحقیق کیفی در علوم ارتباطات، ترجمه عبدالله گیویان، تهران: همشهری.

منتظر قائم، مهدی؛ محمدی نوسودی، سندوس (۱۴۰۰)، کاربرد تلفن‌های همراه هوشمند و رسانه‌های اجتماعی در شرایط بحران: تجارب جهانی و درس‌هایی برای ایران، مطالعات جامعه‌شناختی (نامه علوم اجتماعی سابق)، ۲۸ (۲)، ۱۸۵-۲۰۹.

مهدی زاده، سیدمحمد (۱۳۸۷)، رسانه‌ها و بازنمایی، تهران: دفتر مطالعات و برنامه ریزی رسانه‌ها.

مهدی زاده، سید محمد (۱۳۹۱)، نظریه‌های رسانه، تهران: همشهری.

هانگین، جان (۱۳۹۳)، جامعه‌شناسی محیط‌زیست، ترجمه صادق صالحی، تهران: سمت.

- Agencies from Kermanshah Earthquake. *Media*, 31 (1) (text in Persian)
- Gitlin, T (1977) , Spotlights and shadows: television and the culture of politics. *College English*, 38 (8) , 789-801.
- Greenwood, K., & Jenkins, J (2015) , Visual framing of the Syrian conflict in news and public affairs magazines. *Journalism Studies*, 16 (2) , 207-227.
- Greenwood, K., & Thomson, T. J (2020) , Framing the migration: A study of news photographs showing people fleeing war and persecution. *International communication gazette*, 82 (2) , 140-163.
- Hangin, John (1393) *The Sociology of the Environment*. Translated by saadegh Saadeghi. Tehran: SAMT (text in Persian)
- Houston, J. B., Pfefferbaum, B., & Rosenholtz, C. E (2012) , Disaster news: Framing and frame changing in coverage of major US natural disasters, 2000–2010. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 89 (4) , 606-623.
- Johannessen, M. R (2015) , Please like and share! A frame analysis of opinion articles in online news. In *International Conference on Electronic Participation* (pp. 15-26) , Springer, Cham.
- Kastels, Maanoel (1380) *The Information Age: Economics, Society and Culture*. Translated by Ahmad Aghilian & Afshin Khaakbaz. Tehran: Now Publication (text in Persian)
- Khajeiyan, Datis; Labaafi, Somayeh; Omid, Afshin (1398) *Media and Health: recognition and analysis of News Frames in Representing MS disease*. *Quarterly of Culture-Communications studies*, 20 (46) , 67-88 (text in Persian)
- Kwalina, Wusich; Falkofski, Andrezh; Newman, brus. Ey (1393) *Political Marketing: Theoretical and strategic Foundations*. Translated by Hamidreza Asghari Abaadi & Shahaab Talaa'l Shokri. Tehran: Ketabe Mehrban (text in Persian)
- Lindolf, Taames; Taylor, Brayan (1388) *Qualitative Research Methods in Communications Science*. Translated by Abdollah Giuyan. Tehran: Hamshahri. (text in Persian)
- Messariss, P., & Abraham, L (2001) , The role of images in framing news stories. In *Framing public life* (pp. 231-242) , Routledge.
- Mehdzadeh, Seyed Mohammad (1387) *Media and Representation*. Tehran: Studies and Media Planning Office (text in Persian)
- Mehdzadeh, Seyed Mohammad (1391) , *Media Theories*. Tehran: Hamshahri (text in Persian)
- Montazere Ghaem, Mahdi; Mohammadi Nosudi, Sandus (1400) *Application of Intelligent Mobile Phones and Social Media in Crisis Conditions: global experiences and some Lessons for Iran*. *Sociology Studies (the Letter of the former Social Sciences)* 28 (2) , 185-209 (text in Persian)
- Rahmaniyan, Maryam, Afkhami, Hossein (1400)] *Framing and News Sources in News Coverage of Climate Changes of Iran's Media*. *The Quarterly of Interdisciplinary studies in Humanities* (text in Persian)
- Rodriguez, L., & Dimitrova, D. V (2011) , The levels of visual framing. *Journal of visual literacy*, 30 (1) , 48-65.
- Rose, zhiliyan (1398) *Method and Methodology of Image Analysis*. Translated by Seyed Jamaaleddin Akbar Zadeh Jahromi. Tehran: Culture, Art, and communication Research Institute. 14 (1) , 35-59 (text in Persian)
- Sa'idi, Zakiyeh (1399) , *The desired pattern of news coverage for the Islamic republic of Iran Broadcasting in natural crisis*. Master's thesis in journalism, faculty of communications (text in Persian)
- Saldaña, M (2022) , Who is to blame? Analysis of government and news media frames during the 2014 earthquake in Chile. *Journalism Studies*, 23 (1) , 25-47.
- Scheufele, D. A (1999) , Framing as a theory of media effects. *Journal of communication*, 49 (1) , 103-122.
- Seyedi, Roghayeh; Dadgari Fahimeh (1394) , Introduction to three groups of vulnerable individuals during crises and disasters, and the health management of these individuals during time of crisis. *Journal of military Nursing college*, 15 (2) , (text in Persian).
- Shams, Morteza; Minavand, Mohammadgholi; Saburi, Shahabeddin (1398) , *Coverage of crisis in Television News: (A case study of the Plasco Building crisis on IRIB News)*. *Media Scientific Quarterly*, 30 (4) , 29-48 (text in Persian)
- Svitak, T (2010) , *Chile vs. Haiti: How did the media frame the earthquakes in Haiti and Chile?* Disaster Research Center, University of Delaware, USA.
- Tuchman, G (1978) , *Making news: A study in the construction of reality* (Vol. 256) , Free Press New York.
- Zhang, W (2015) , *Discourse of resistance: Articulations of national cultural identity in media discourse on the 2008 Wenchuan earthquake in China*. *Discourse & Communication*, 9 (3) , 355-370.
- Zhang, X., & Hellmueller, L (2017) , *Visual framing of the European refugee crisis in Der Spiegel and CNN International: Global journalism in news photographs*. *International Communication Gazette*, 79 (5) , 483-510.